

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญา ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด¹

ชนิกานต์ เจริญผล²

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ³ และเด็กและเยาวชนก็มีความสำคัญของมวลมนุษยชาติที่ต้องได้รับการพัฒนาให้ถึงพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ ก็จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไปในอนาคต ด้วยเหตุนี้สมัชชาสหประชาชาติได้มีมติเป็นเอกฉันท์ยอมรับปฏิญญาในการให้ความรับรองและคุ้มครองสิทธิเด็กในวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2502 โดยมีเนื้อหา 10 ข้อ เช่น ข้อ 2 ของปฏิญญาสากลระบุว่า “เด็กและเยาวชนพึงได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองเป็นพิเศษอันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งร่างกาย สมอง และจิตใจ” โดยทั่วไปในสังคมมักมองว่าเด็กและเยาวชนก็เติบโตมาจากครอบครัว อันประกอบไปด้วย บิดา มารดา และญาติพี่น้อง แต่ในความเป็นจริงมีเด็กและเยาวชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ได้มีสภาพชีวิตและพฤติกรรมตามแบบที่สังคมคาดหวังเอาไว้⁴ ซึ่งในสังคมปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดมากขึ้นกว่าในอดีต โดยส่วนใหญ่เด็กที่กระทำความผิดมีสาเหตุมาจากการเป็นเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัว มีพฤติกรรมก้าวร้าว เกร ซอ ความรุนแรง หากมีการกระทำความผิดต่อกฎหมายอาญาเกิดขึ้นแล้ว ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนเหล่านี้ควรจะต้องได้รับโทษหรือไม่ หรือหากต้องได้รับโทษจะต้องได้รับโทษอย่างไร เนื่องจากเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่าเด็กและเยาวชนเป็นผู้มีวุฒิภาวะที่แตกต่างจากผู้ใหญ่ทั้งด้าน อารมณ์ พฤติกรรม การเรียนรู้และความรู้สึกลึกซึ้งซับซ้อนซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กและเยาวชนกระทำความผิดได้ง่าย แต่เราจะใช้หลักเกณฑ์ใดมาตัดสินว่าเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดเหล่านั้นไม่มีวุฒิภาวะทางความคิดหรือขาดความรู้สึกลึกซึ้งซับซ้อน เนื่องจากหลายข้อที่เกิดขึ้นในสังคมก็มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งมีอายุระหว่างสิบปีถึงสิบแปดปีก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดโดยไตร่ตรองหรือ

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาค้นคว้า เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ดันศิริ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.กัลยา ดันศิริ และรองศาสตราจารย์ ดร.ประภาศรี บัวสวรรค์

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนภูมิภาค) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
³อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์, “การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก : ปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติ,” (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533), หน้า 1.

⁴ธนวัต ปุณยชนก, “เปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่กระทำความผิดในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และที่ไม่ได้กระทำความผิด,” (ปริญาวิทยาสาตร์บัณฑิต คณะจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550), หน้า 1.

วางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนลงมือกระทำความผิดแล้ว^๖ หากพิจารณาพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันมักเกิดจากการเลียนแบบเนื่องจากการเข้าถึงสื่อโซเชียลที่มีการแพร่หลาย นอกจากนี้เด็กที่มาจาครอบครัวที่ขาดความรักความเอาใจใส่ไม่ได้ดูแลเด็กและเยาวชนให้ดีและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควรจะเป็น ด้วยสาเหตุนี้จึงนำมาสู่ปัญหาการทำให้เด็กและเยาวชนมีการลงมือกระทำความผิดเกิดขึ้นจึงเป็นปัญหาของสังคมตามมา

จากการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาในกรณีของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา โดยมีวัตถุประสงค์ของการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางอาญา เพื่อให้เด็กเกิดความกลัวจนไม่กล้ากลับมากระทำความผิดซ้ำอีก เพื่อให้เด็กกลับตนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษทางอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนโดยมีการกำหนดอายุของเด็กไม่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมไทยในปัจจุบัน และหากศาลได้มีคำพิพากษาแล้วโดยศาลเลือกใช้วิธีการสำหรับเด็กตามประมวลกฎหมายอาญาไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาอีกด้วยว่าเมื่อเด็กและเยาวชนกระทำความผิดแล้วมีลักษณะคดีที่รุนแรงและเป็นที่น่าสนใจของสังคมหรือไม่ รวมทั้งเป็นการกระทำความผิดครั้งแรกหรือไม่ ต้องมีการบัญญัติกฎหมายไว้ให้ชัดเจนว่าสมารถนำมาใช้ในการพิจารณาลงโทษทางอาญาแก่เด็กผู้กระทำความผิดได้หรือไม่ ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการลงโทษเด็กและเยาวชนซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการยุติธรรมโดยมีการหาข้อเสนอแนะแนวทางปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมเกี่ยวกับเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาในกรณีของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่มีค่าและกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติที่จะต้องเติบโตเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์กับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในการฟื้นฟูแก้ไขปรับปรุงตัว เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับคามเสียหาย และเพื่อประโยชน์แก่คนในสังคม ซึ่งในปัจจุบันผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายยังมีช่องว่าง มีความคลุมเครือ ไม่ชัดเจนและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคม

อย่างไรก็ตาม เมื่อได้ทำการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาในกรณีของเด็กและเยาวชนกระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาและพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่ายังมีปัญหาอยู่หลายประการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดอายุเด็กที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญามีอายุสูงเกินไป

ในบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาที่มีการแก้ไขใหม่ให้อายุขั้นต่ำของเด็กสูงขึ้นจากเดิมที่เป็น การแก้ไขเกณฑ์อายุเด็กที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญาในครั้งนี้ได้กำหนดให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะทั่วไปของสหประชาชาติ ฉบับที่ 10 (ค.ศ.2007) หรือ General Comment No.10 (2007) Children's rights in

^๖เชิดพงศ์ จินดาสุวรรณ และจิระพงศ์ แก้วบัว, “ปัญหาการกำหนดอายุเด็กและเยาวชนซึ่งไม่ต้องรับโทษในคดีอาญามาตรา 73 และ 74”, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 14, ณ ห้องประชุม Blue Ocean Hall อาคารคณะบริหารธุรกิจ โดย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 19 พฤษภาคม 2566.

^๗อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์, เรื่องเดิม หน้า 1.

juvenile justice)⁷ ว่าด้วยสิทธิของเด็กด้านความยุติธรรมแก่เด็กและเยาวชนของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็กของสหประชาชาติที่ได้กำหนดว่าอายุขั้นต่ำของบุคคลกับความรับผิดชอบทางอาญาหรือ ACR (The age of criminal responsibility) ที่ไม่ควรถูกกำหนดไว้ให้ต่ำกว่าสิบสองปี เพราะจะไม่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยให้เป็นไปตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมถึงแผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับและให้คำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR)⁸ รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559 ถึง พ.ศ. 2563)⁹ เหมือนในสกอตแลนด์ แต่ในอังกฤษและเวลส์รัฐบาลตัดสินใจไม่เพิ่มอายุขั้นต่ำของ ACR โดยยังคงไว้ที่อายุสิบปีเช่นเดิม ส่วนในประเทศไทยได้ให้เหตุผลในการร่างแก้ไขกฎหมายอาญานี้จะเป็นประโยชน์ต่อเด็กอายุไม่เกินสิบสองปี เนื่องจากเด็กในช่วงอายุดังกล่าวมีความอ่อนด้อยในทางความนึกคิด ยังไม่รู้ผิดชอบชั่วดี อีกทั้งเป็นช่วงอายุที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเสี่ยงที่จะกระทำความผิด จึงไม่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดี แต่สมควรให้เข้าสู่กระบวนการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เพื่อฟื้นฟูให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ และเป็นการป้องกันไม่ให้เด็กได้เรียนรู้การกระทำความผิดจนนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรม โดยในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565¹⁰ ได้บัญญัติประมวลกฎหมายมาตรา 73 วรรคแรก¹¹ กำหนดให้เด็กที่กระทำความผิดทางอาญาที่มีอายุไม่เกินสิบสองปีบริบูรณ์นั้น กฎหมายบัญญัติให้มีความผิดตามกฎหมายแต่ไม่ต้องรับโทษทางอาญา ส่วนบทบัญญัติมาตรา 74¹² ได้กำหนดว่าให้เด็กที่ได้กระทำความผิดอาญากรณีที่มีอายุกว่าสิบสองปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์นั้น มีความผิดตามกฎหมายแต่กฎหมายกำหนดให้ไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการ โดยใช้วิธีอื่นแทนการลงโทษทางอาญาได้¹³ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาจากสภาพสังคมไทยในปัจจุบันแล้วนั้นพบว่ามียุติธรรมเด็กและเยาวชนจำนวนมากที่มีการกระทำความผิดอย่างเห็นได้ชัด¹⁴ และนอกจากนี้ยังพบว่าผู้กระทำความผิดมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ เพราะได้กระทำความผิดไปโดยไม่มีความยำ

⁷ผาณิต เจริญพันธุ์, ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดของจำเลยที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในคดีอาญา, (หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 19, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2563), หน้า 1-2.

⁸กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน หรือ Universal Periodic Review (UPR).

⁹อนุพงษ์ ชุมธนะ, “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74.” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2565), หน้า 1.

¹⁰พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 29) พ.ศ.2565.

¹¹ประมวลกฎหมาย, มาตรา 73 วรรคแรก.

¹²ประมวลกฎหมาย, มาตรา 74.

¹³พิมพ์สุรางค์ ชนินทรลีลา, “การขกเว้นความรับผิดชอบในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2565), หน้า 61.

¹⁴ประเทือง ธนิยผล, กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564), หน้า 56-58.

เกรงหรือเกรงกลัวต่อกฎหมายบ้านเมืองด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นเด็กและเยาวชนหากกระทำความผิดไปกฎหมายก็ไม่สามารถลงโทษได้และเนื่องจากหลายข่าวที่เกิดขึ้นในสังคมก็มีข้อเท็จจริงปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนซึ่งมีอายุระหว่างสิบปีถึงสิบแปดปีก่ออาชญากรรมหรือกระทำความผิดโดยไตร่ตรองหรือวางแผนไว้ล่วงหน้าก่อนลงมือกระทำความผิดแล้ว¹⁵ หากพิจารณาพฤติกรรมของเด็กในปัจจุบันมักเกิดจากการเลียนแบบเนื่องจากการเข้าถึงสื่อโซเชียลที่มีการแพร่หลาย ทั้งเด็กยังไม่มีวุฒิภาวะพอ มีความอยากรู้อยากเห็นอยากทดลองมีค่านิยมที่ผิดว่าการไม่กระทำตามกฎหมายเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมยกย่องในกลุ่มของเด็กโดยขาดการไตร่ตรองและไม่คำนึงถึงผลเสียที่จะตามมา¹⁶ สำหรับสาเหตุของการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่พบได้ชัดตามคำพูดหรือพฤติกรรมนั้นล้วนมาจากการที่ครอบครัวไม่เอาใจใส่ ทั้งก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าเด็กในช่วงอายุดังกล่าวล้วนอยู่ในวัยที่มีพฤติกรรมอยากรู้อยากลองจึงเป็นเหตุให้นำไปสู่การกระทำความผิดโดยเจตนาหรือไม่เจตนา ด้วยเหตุนี้เองจึงควรพิจารณาว่า อายุตามที่กฎหมายกำหนดไม่ให้รับโทษนั้นมีความเหมาะสมแล้วหรือไม่ ควรปรับอายุผู้กระทำความผิดสำหรับให้กฎหมายคุ้มครองน้อยลงไปด้วยหรือไม่ เพราะจากสภาพสังคมในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าอายุผู้กระทำความผิดมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ แต่กฎหมายกลับคุ้มครองอายุผู้กระทำความผิดที่อายุสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งในปัจจุบันกฎหมายคุ้มครองให้เด็กผู้กระทำความผิดอายุไม่เกินสิบสองปี กฎหมายบัญญัติไว้ให้ไม่ต้องรับโทษและถ้าอายุสิบสองปี ไม่เกินสิบห้าปีบริบูรณ์ ให้ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการโดยใช้วิธีอื่นแทนการลงโทษทางอาญาจะเห็นได้ว่าการแก้กฎหมายดังกล่าวจึงไม่มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นผลร้ายต่อสังคมและไม่เป็นธรรมต่อผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนอีกเพราะผู้กระทำความผิดไม่ได้รับการลงโทษ ผู้เสียหายก็ไม่ได้รับการเยียวยาชดเชย ดังนั้น ควรแก้ไขเพื่อควบคุมอายุเด็กผู้กระทำความผิดให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน

2. การเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาดักเตือน

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 บัญญัติให้เด็กมีความผิดแต่ไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้น กฎหมายกำหนดให้ศาลใช้วิธีการอื่นตาม (1) ให้ศาลมีอำนาจในการว่ากล่าวตักเตือนสั่งสอนเด็กที่กระทำความผิดแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นว่าควรที่จะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยมาดักเตือนด้วยก็ได้¹⁷ โดยศาลสามารถเรียกมาดักเตือนก่อนหรือหลังปล่อยตัวเด็กไปก็ได้ โดยศาลจะดักเตือนก็ต่อเมื่อบุคคลเหล่านั้นกระทำความผิดหรือควั่นการกระทำอันเป็นสาเหตุอันเดียวหรือหลายสาเหตุที่ทำให้เด็กนั้นได้กระทำความผิด แต่อย่างไรก็ตาม การที่บิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วย ไม่

¹⁵เชิดพงศ์ จินดาสุวรรณ และจิระพงศ์ แก้วบัว, เรื่องเดิม.

¹⁶ภวิกา สิริเจริญสุข, การกำหนดอายุของเด็กที่กระทำความผิดให้ไม่ต้องรับโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และ มาตรา 74 (ที่แก้ไขใหม่) กับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย), (หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 22, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2565), หน้า 1-2.

¹⁷ประมวลกฎหมาย, มาตรา 74(1).

ปฏิบัติตามที่ศาลตัดสินนั้น ก็ไม่มีสภาพบังคับหรือบทลงโทษ แต่อย่างใด ดังนี้ การที่กฎหมายบัญญัติให้ ตักเตือนกรณีศาลเห็นสมควรจึงแสดงได้ว่าศาลอาจจะใช้ดุลพินิจที่จะไม่เรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือ บุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยมาตักเตือนก็ได้ เช่นนี้ถือเป็นช่องว่างของบทบัญญัติของกฎหมายเพราะการที่มีการ กระทำความผิดทางอาญาแล้วใช้อำนาจพิจารณาตัดสินตามมาตรา 74 หากศาลเพียงว่ากล่าวตักเตือนเด็กแล้ว ปล่อยตัวไปนั้นย่อมไม่เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เสียหายเท่าที่ควร ในเมื่อเด็กอยู่ในอำนาจการปกครองดูแล ของบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยแล้ว บุคคลเหล่านี้ก็ควรจะต้องระมัดระวังพฤติกรรมของเด็ก รวมทั้งช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กให้น้อยที่สุด การที่ศาลต้องเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยมาตักเตือนก็เพื่อจะได้ทราบว่าสาเหตุอะไรที่ทำให้เด็กกระทำความ ผิดและเพื่อเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหารากลึกภายในครอบครัว หากหน้าที่ในส่วนไหนขาดตกบกพร่องไปก็ควรให้ศาลเรียกมาตักเตือนได้

3. การกำหนดระยะเวลาจัดให้เด็กอยู่ในสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม

กรณีที่ศาลไม่สามารถจัดการตาม (1) หรือ (2) ตามมาตรา 74 ได้ หรือหากศาลไม่เห็นสมควรในการ จัดการตาม (1) หรือ (2) ศาลก็มีอำนาจส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษาหรือสถานฝึกอบรม หรือสถานแนะนำ ทางจิตหรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อฝึกอบรมเด็กตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กอายุ ครบสิบแปดปีบริบูรณ์ ซึ่งคำว่า “ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน” ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและ ครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 แต่อย่างไรก็ตามหากพิจารณาตาม พระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบกับมาตรา 74(3) แล้ว ในมาตรา 138(6) วรรคสองและมาตรา 142 กล่าวคือ ในมาตรา 138¹⁸ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ ได้กำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองความประพฤติ ของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดไว้ในคำพิพากษาเท่าที่จำเป็นอันเป็นมาตรการหลังจากศาลพิพากษา และปล่อยตัวเด็กหรือเยาวชนไป โดยกำหนดให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามเงื่อนไขเป็นเวลาไม่เกินหนึ่งปี แต่ต้องไม่เกินกว่าที่เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ ส่วนในมาตรา 142¹⁹ เป็นการเปลี่ยนโทษ หากศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกหรือศาลสั่งให้ใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 39(1) ตามประมวล กฎหมายอาญา ซึ่งกฎหมายเปิดช่องให้ศาลเยาวชนและครอบครัวมีทางเลือกโดยการวิธีการสำหรับเด็กหรือ เยาวชนนั้นได้โดยเปลี่ยนจากโทษจำคุกเป็นส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมหรือเปลี่ยนโทษปรับเป็นการ ใช้วิธีการคุมประพฤติแทนโดยกฎหมายบัญญัติส่งตัวเด็กหรือเยาวชนไปฝึกอบรมมีกำหนดเวลาไม่เกินกว่า เด็กหรือเยาวชนนั้นมีอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ซึ่งกฎหมายมีเจตนารมณ์ก็เพื่อแก้ไขฟื้นฟูความประพฤติของ เด็กและเยาวชนนั้น ดังนั้น กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาไม่ลงโทษตามมาตรา 74(3) แต่ให้ส่งตัวเด็กไปฝึกอบรม แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ เทียบกับกรณีศาลพิพากษาลงโทษโดยมีมาตรการแทน คำพิพากษามาตรา 138 และมาตรา 142 ที่ให้ส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมแต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กอายุครบ

¹⁸พระราชบัญญัติเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 138.

¹⁹พระราชบัญญัติเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, มาตรา 142.

ยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ จึงมีความไม่สอดคล้องกันเพราะการส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมก็เพื่อที่จะลดพฤติกรรมเสี่ยงที่อาจกลับมากระทำความผิดได้อีกในอนาคตเพราะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี จึงต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นซ้ำอีก จึงเห็นควรแก้ไขให้มีกำหนดอายุไม่เกินยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์เท่ากัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมได้มากขึ้น และหากความปรากฏแก่ศาลว่าเด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ศาลก็สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งได้ตามมาตรา 74 บรรดาทำนองได้เช่นเดิม

4. การใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดพิจารณาลดโทษสำหรับเด็กและเยาวชน

จากสถิติจากกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566²⁰ จำนวนเด็กและเยาวชนซึ่งถูกดำเนินคดีโดยสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ จำนวนทั้งหมด 12,602 ราย เมื่อพิจารณาจำแนกตามอายุขณะกระทำความผิดและเพศ พบว่าเด็ก และเยาวชนที่มีอายุในช่วงเกินสิบห้าปีบริบูรณ์ แต่ไม่ถึงสิบแปดปีบริบูรณ์ มีจำนวนมากที่สุดคือ 10,190 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 80.86 และเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุในช่วงเกินสิบสองปีแต่ไม่ถึงสิบห้าปีจำนวน 2,407 ราย โดยคิดเป็นร้อยละ 19.10 ของจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมด ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่บังคับใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นการมุ่งแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนและให้การคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากเกินไป ทำให้เด็กไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายก่อคดีขึ้นซ้ำ ๆ สร้างความรุนแรงในสังคม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75²¹ เมื่อพิจารณาแล้วมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลที่กว้างเกินไปอันเป็นการคุ้มครองสิทธิของจำเลยซึ่งมีอายุกว่าสิบห้าปี แต่ต่ำกว่าสิบแปดปีในคดีอาญามากเกินไปโดยไม่คำนึงถึงผู้เสียหาย ซึ่งหากเยาวชนกระทำความผิดในข้อหาที่มีอัตราโทษสูงหรือเป็นคดีสะท้อนขวัญแต่ศาลสามารถใช้ดุลพินิจไม่พิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดได้หรือกฎหมายกำหนดให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจในการลงโทษทางอาญาเยาวชนที่กระทำความผิดอาญา แต่กฎหมายบังคับให้ศาลต้องลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นลงกึ่งหนึ่งเสมอ ถึงแม้ว่าเยาวชนจะกระทำความผิดอาญาร้ายแรงหรือกระทำความผิดซ้ำเพียงใดก็ตาม เพราะกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่า “ความผิดร้ายแรง” หรือเยาวชนที่กระทำความผิดมีพฤติกรรมอย่างไรศาลจึงจะลดโทษให้ได้มากน้อยเพียงใด จากกฎหมายกำหนดว่าถ้าศาลจะลดโทษก็ให้ลดกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดโดยไม่ต้องใช้ดุลพินิจในการพิจารณาจากพฤติกรรมต่างที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เยาวชนได้ก่อการกระทำความผิดอาญา ส่วนการลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่งเป็นอัตราส่วนโทษที่กฎหมายบังคับโดยเด็ดขาดไม่ใช่ดุลพินิจของศาล ศาลไม่จำเป็นต้องนำพฤติกรรมต่าง ๆ ของจำเลยมาประกอบในการพิจารณาเพื่อลดโทษให้จำเลยเลยเพราะในตัวบทกฎหมายได้เป็นบทบังคับศาลว่าถ้าลดโทษก็ต้องลดกึ่งหนึ่งเพียงเท่านั้น จากปัญหาที่มาจากตัว

²⁰กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, (พฤษภาคม 23), รายงานสถิติคดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566

[Online]. available URL: <https://www.djop.go.th/navigations/รายงานสถิติคดีประจำปี, 2566>.

²¹ประมวลกฎหมาย, มาตรา 75.

บทบัญญัติตามมาตรา 75²² ส่งผลกระทบทะทอนกลับมายังเยาวชนให้กระทำความผิดเพิ่มจำนวนขึ้น เพราะเยาวชนขาดความยำเกรงต่อกฎหมาย เนื่องจากบทลงโทษที่เยาวชนจะได้รับจากการกระทำความผิดเป็นการลงโทษที่เบาเกินไป ลักษณะการบังคับใช้กฎหมายที่นำมาใช้กับการกระทำความผิดของเยาวชนมีลักษณะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมเบี่ยงเบนของเยาวชนมุ่งสร้างโอกาสให้เยาวชนกลับตัวอย่างเดียวนอกจนเกินไปโดยไม่มีข้อจำกัดจึงขาดความสมดุลและความได้สัดส่วนในการลงโทษ เพื่อป้องปรามผู้กระทำความผิด จนทำให้เยาวชนผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อโทษที่จะได้รับจนเกิดการหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ ๆ และกระทำความผิดในฐานความผิดที่ร้ายแรงเพิ่มขึ้น เช่น ในฐานความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป เป็นต้น จึงควรพิจารณาว่าการลดมาตราส่วนโทษลงถึงหนึ่งให้กับเยาวชนเหล่านี้ ถึงแม้จะถูกลงโทษทางอาญาเมื่อลดโทษให้ถึงหนึ่งแล้วเมื่อถูกจำคุกไปถ้ามีพฤติกรรมที่ดีก็จะได้รับการลดโทษอีกไม่นานก็จะได้พ้นโทษออกมาแล้วหวนกลับมากระทำความผิดอีก จึงมีการโต้แย้งและเรียกร้องความเป็นธรรมว่าเป็นการไม่ยุติธรรมสำหรับเหยื่อและสังคมแต่หากจะลงโทษเยาวชนกลุ่มนี้ให้ได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดอาญาร้ายแรงหรือกระทำผิดซ้ำ ๆ ไม่คิดจะกลับใจโดยการให้ศาลให้ดุลพินิจในการลดมาตราส่วนโทษตามความเหมาะสมกับพฤติกรรม ความร้ายแรง และสภาพของผู้กระทำความผิดที่เป็นเยาวชน จึงมีความจำเป็นที่จะแก้ไขกฎหมายให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจนำเรื่องพฤติกรรมแห่งคดีมาประกอบการพิจารณาพิพากษาลงโทษได้

จากที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการลงโทษทางอาญาในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด พบว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายความอาญา และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ไม่มีความชัดเจนที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติ และหากมีความเหมาะสมต่อเหตุการณ์ปัจจุบันมากขึ้น อาจจะเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงขอเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติบางมาตราในกฎหมาย ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการกำหนดอายุเด็กที่ไม่ต้องรับโทษทางอาญา

เพื่อให้การลงโทษเด็กและเยาวชนเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ที่พบว่าผู้กระทำความผิดมีอายุน้อยลงเรื่อย ๆ เนื่องจากกฎหมายได้มีการแก้ไขให้กำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ที่กระทำความผิดไว้จากเดิม ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข

ประการที่หนึ่ง การกำหนดอายุเด็ก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 วรรคแรก (เดิม) ที่บัญญัติว่า “เด็กอายุไม่เกินสิบสองปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 วรรคแรก (แก้ไข) ที่บัญญัติว่า “เด็กอายุไม่เกินสิบปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”

²² ประมวลกฎหมาย, มาตรา 75.

ประการที่สอง การกำหนดอายุเด็ก ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 วรรคแรก (เดิม) ที่บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ” ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 วรรคแรก (แก้ไข) ที่บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ”

2. ปัญหาการเรียกบิดามารดา หรือผู้ปกครองมาดักเตือน

การที่ศาลต้องเรียกบิดามารดาผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยมาดักเตือนก็เพื่อจะได้ทราบ ว่ามพฤติกรรมของเด็กและเพื่อเป็นการอธิบายหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่ใช้ในการแก้ไขปัญหามี ประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งช่วยกันหาทางแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็ก ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 วรรคแรก (เดิม) บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะ ดำเนินการดังต่อไปนี้”

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และถ้าศาลเห็นสมควรจะเรียกบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลที่เด็กนั้นอาศัยอยู่มาดักเตือนด้วยก็ได้”

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 วรรคแรก (แก้ไข) บัญญัติว่า “เด็กอายุกว่าสิบสองปีแต่ยังไม่เกินสิบห้าปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ให้ศาลมีอำนาจที่จะ ดำเนินการดังต่อไปนี้”

(1) ว่ากล่าวตักเตือนเด็กนั้นแล้วปล่อยตัวไป และให้ศาลเรียกบิดามารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลที่เด็ก นั้นอาศัยอยู่มาดักเตือน”

3. ปัญหาการกำหนดระยะเวลาจัดให้เด็กอยู่ในสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาไม่ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 74(3) แต่ให้ส่งตัวเด็กไป ฝึกอบรมแต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กอายุครบสิบแปดปีบริบูรณ์ เทียบกับกรณีศาลพิพากษาลงโทษโดยมี มาตรการแทนคำพิพากษามาตรา 138 และมาตรา 142 ที่ให้ส่งตัวเด็กไปฝึกอบรมแต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่ เด็กอายุครบยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์ จึงมีความไม่สอดคล้องกัน เพื่อเป็นการบัญญัติกฎหมายให้มีความสอดคล้อง กัน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74(3) (เดิม) “(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึก และอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่ซึ่งจัดตั้งขึ้น เพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาล กำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบสิบแปดปี” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74(3) (แก้ไข) “(3) ส่งตัวเด็กนั้นไปยังสถานศึกษา หรือสถานฝึกและอบรม หรือสถานแนะนำทางจิต หรือสถานที่ ซึ่งจัดตั้งขึ้น เพื่อฝึกและอบรมเด็ก ตลอดระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ไม่ให้เกินกว่าวันที่เด็กนั้นจะมีอายุครบ ยี่สิบสี่ปีบริบูรณ์”

4. ปัญหาการใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดพิจารณาโทษสำหรับเด็กและเยาวชน

การที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษเด็กและเยาวชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 การลดมาตราส่วนโทษกึ่งหนึ่งเป็นอัตราส่วนโทษที่กฎหมายบังคับโดยเด็ดขาดไม่ใช่ดุลพินิจของศาล โดยศาลพิจารณาถึงเพียงแต่ความรู้สึกผิดชอบและสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดเท่านั้น โดยศาลไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะการกระทำความผิด หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของจำเลยมาใช้ประกอบในการพิจารณาเพื่อลดโทษให้จำเลยเลย ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้มีการแก้ไข

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 (เดิม) บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง”

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 75 (แก้ไข) บัญญัติว่า “ผู้ใดอายุกว่าสิบห้าปีแต่ต่ำกว่าสิบแปดปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความรู้ผิดชอบและสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้นั้น ในอันที่จะควรวินิจฉัยว่าสมควรพิพากษาลงโทษผู้นั้นหรือไม่ ถ้าศาลเห็นว่าไม่สมควรพิพากษาลงโทษก็ให้จัดการตามมาตรา 74 เว้นแต่จะเป็นการกระทำความผิดที่มีอัตราโทษขั้นต่ำให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปไม่ให้ตามมาตรา 74 มาใช้บังคับ

กรณีที่ศาลเห็นว่าสมควรพิพากษาลงโทษ ก็ให้ลดมาตราส่วนโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดลงกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ ต้องไม่ตัดอำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจในการพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์แห่งคดี สภาพแวดล้อม ตัวผู้กระทำผิด ลักษณะแห่งความผิด รายงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการกำหนดโทษ”

เอกสารอ้างอิง

หนังสือ

จตุพร วงศ์ทองสรรค์ และสมชัย ศิริสมบุรณ์เวช. เอกสารประกอบคำบรรยาย กระบวนวิชา

หลักกฎหมายระหว่างประเทศชั้นสูง. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาคพิเศษ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.

ดวงพร เพชรคง. กฎหมายใหม่กับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2559.

ทนงศักดิ์ ดุลยกาญจน์ และ พรรณพิไล ดุลยกาญจน์. คดีเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (แพ่ง-อาญา). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2560.

ประเทือง ธนิยผล. กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2562.

มาตาลักษณ์ เสริมธากุล. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553 : การพิจารณาคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิดทางอาญา. กรุงเทพมหานคร: เดือนตุลา, 2565.

บทความ

เชิดพงศ์ จินดาสุวรรณ และจิระพงศ์ แก้วบัว. “ปัญหาการกำหนดอายุเด็กและเยาวชนซึ่งไม่ต้องรับโทษในคดีอาญาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และ 74.” รายงานสืบเนื่องจากการประชุมขนาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14, ณ ห้องประชุม Blue Ocean Hall อาคารคณะบริหารธุรกิจ โดย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, (19 พฤษภาคม 2566): 1238-1243.

ปุ่นยวัญ ไกรจุฑากาญจน์, “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับการแก้บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม” วารสารมนุษยศาสตร์และสังคม ปีที่ 45 ฉบับที่ 2, คณะนิติศาสตร์ปริดิย์พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (2562): 63.

นริศรา แสงจิตร สอาด หอมมณี และคมสัน สุขมาก, “ปัญหาการกำหนดโทษที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดซ้ำ” วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม ปีที่ 14 ฉบับที่ 1, (2562): 335-340

ผาณิต เจียรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการทำความผิดของจำเลยที่มีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีในคดีอาญา.” หลักสูตร “ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล” รุ่นที่ 19, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, (2563): 19-29.

ภวิกา สิริเจริญสุข, “การกำหนดอายุของเด็กที่กระทำความผิดให้ไม่ต้องรับโทษตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 73 และ มาตรา 74 (ที่แก้ไขใหม่) กับการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหาย.” **หลักสูตร “ผู้พิพากษา หัวหน้าศาล” รุ่นที่ 22**, วิทยาลัยข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการ ฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมสำนักงานศาลยุติธรรม, (2565): 1-2.

อังกริยา ชูตินันท์, “การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัวกรณีที่เด็กและ เยาวชนกระทำความผิดอาญาร้ายแรงตามกฎหมายของประเทศไทย.” **วารสารมนุษยศาสตร์และ สังคม ปีที่ 10 ฉบับพิเศษ กรกฎาคม - ธันวาคม 2562**, คณะนิติศาสตร์ปริดิย์ พนมยงค์ มหาวิทยาลัย ธุรกิจบัณฑิต (2562): 262-264.

วิทยานิพนธ์และสารนิพนธ์

ชื่นจิตร วาณิชสุวรรณ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำของเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2554.

ธนวัต ปุณยชนก. “เปรียบเทียบอัตมโนทัศน์ของเยาวชนชายที่กระทำความผิดในสถานพินิจและคุ้มครอง เด็กและเยาวชนและที่ไม่ได้กระทำความผิด.” **ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต คณะจิตวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2550.

พิมพ์สุรางค์ ชนินทรลีลา. “การยกเว้นความรับผิดชอบในทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2565.

พงศภัคพล อันท้าว. “ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาของเยาวชน.” **สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต**, 2561.

อนุพงศ์ ชุมอุระ. “ปัญหาการดำเนินคดีอาญาที่เด็กกระทำความผิดประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74.” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง**, 2565.

อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์. “การคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก : ปัญหาการนำนโยบายไปปฏิบัติ.” **วิทยานิพนธ์รัฐ ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2533.

เอกสารอื่น ๆ

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. **รายงานสถิติคดี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566** [Online]. available URL: <https://www.djop.go.th/navigations/รายงานสถิติคดีประจำปี, 2566> (พฤษภาคม, 23).